

Кухарчук Х.І.,

*аспірант кафедри історії держави і права
Навчально-наукового інституту права та психології
Національного університету «Львівська політехніка»*

УДК 349.3

СУТНІСТЬ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ТА ПРОФІЛАКТИЧНО-ВИХОВНОЇ РОБОТИ З КАДРАМИ В ОРГАНАХ ПРОКУРАТУРИ

Вступ. Кожен працівник прокуратури – це невід’ємна складова частина охорони правопорядку в Україні. Отже, рівень професійної компетентності та ефективності виконання покладених законодавством функціональних обов’язків вимагає від працівника прокуратури наявності певних морально-етичних та професійних особистісних якостей. Натомість недостатність професійних знань та моральних орієнтирів призводить до непрофесіоналізму, зловживання службовим становищем, корупції та інших негативних явищ, що негайно дається взнаки на авторитеті владних структур загалом.

Стан дослідження. Дослідження у сфері кадрової роботи в органах прокуратури здійснюються в працях вітчизняних науковців-правників: В.Б. Авер’янова, Ю.П. Битяка, Л.М. Давиденка, С.В. Ківалова, В.К. Колпакова, В.А. Комарова, В.П. Коржа, В.І. Малюги, М.І. Мичка, І.В. Озерського, С.В. Петкова, Є.М. Поповича, А.О. Селіванова, А.В. Пшонки, В.К. Шкарупи, М.М. Бурбика, Б.В. Лизогуба, Г.П. Середи, М.К. Якимчука та ін. Однак наявні дослідження спрямовані переважно на розкриття загальних питань організації кадрової роботи в органах державного управління, зокрема прокуратури. Науковцям доводиться постійно відстежувати динамічні якісні зміни в соціальній сфері, впливи глобалізації, введення у дію нових нормативно-правових актів та інші реальні фактори, які відразу відбиваються на професійній діяльності працівників прокуратури. Також процеси змін у законодавстві вимагають постійного оновлення кваліфікації працівників системи органів прокуратури. Суттєві характеристики процесу професійного становлення прокурора та слідчого визначаються провідною роллю розвитку особистості як майбутнього працівника, громадянина незалежної держави, єдністю соціальної, філософської, психологічної, охоронної природи праці державного службовця. Виникають суперечності між невідповідністю усталеної практики фахівців та необхідністю підвищення її ефективності в нових умовах. При цьому подекуди поза увагою науковців залишаються питання комплексного аналізу проблематики професійної підготовки та профілактично-виховної роботи з кадрами органів прокуратури. Це зумовлює необхідність проведення наукової розвідки на основі історичного, особистісного, діяльнісного, системного підходів.

Метою статті є визначення сутності професійної підготовки та профілактично-виховної роботи з кадровим складом органів прокуратури. Отже, з

метою вироблення практичних рекомендацій щодо підготовки кадрів для органів прокуратури на сучасному етапі вимагається вивчення – на основі аналізу наукових праць та чинного законодавства – системи підготовки прокурорських кадрів, пошук напрямів її вдосконалення.

Результати дослідження. До прокурорського працівника ставляться високі вимоги: специфіка прокурорської діяльності, широта і суспільна значущість виконуваних нею завдань, винятковість компетенції, різноманітність напрямів. Із метою забезпечення належного рівня професійної підготовки працівників в органах прокуратури діє система безперервного навчання і підвищення кваліфікації.

Сучасна професійна підготовка виступає засобом соціалізації як гармонізації відносин людини із природо-соціальним світом, опанування сучасної картини світу, розвитку національної самосвідомості людини, що дає змогу швидко адаптуватися у соціумі; професіоналізації як набуття професійної компетентності правника, оволодіння фундаментальними, прикладними знаннями, високою культурою організації та реалізації професійної діяльності; самореалізації як набуття людиною вмінь продуктивної життєдіяльності, самовдосконалення [2, с. 50].

В енциклопедії професійної освіти професійна підготовка визначається як сукупність спеціальних знань, умінь і навичок, якостей, трудового досвіду й норм поведінки. Усі ці фактори забезпечують можливість успішно працювати за обраною професією [5, с. 31]. Це організована та цілеспрямована процедура здобуття й удосконалення особовим складом знань, умінь і навичок, необхідних для виконання професійно-службових завдань.

Зміст професійної підготовки включає поглиблене засвоєння наукових засад і технологій обраного виду праці. А також сюди відносять розвиток спеціальних практичних навичок і вмінь, формування особистісних якостей, важливих для роботи в певній сфері діяльності [11, с. 129].

Із філософської точки зору проблема професійної підготовки особистості розглядається з позиції єдності теорії і практики, їх впливу на діяльність людей, специфіку зв’язків людини у суспільних відносинах, особливо взаємодії з навколишнім світом. Це питання розглядається з позиції діалогу культур, міжособистісної взаємодії суб’єктів навчального процесу [1, с. 285; 3, с. 73]. Тому розвиток полікультурного аспекту професійної підготовки фахівців сприяє набуттю професійної культури,

яка є основою формування професійної майстерності [7, с. 11].

Професійна підготовка орієнтована на особистісний розвиток і творчу самореалізацію кожного громадянина України, формування поколінь, які навчаються впродовж життя, розвивають цінності громадянського суспільства, сприяють консолідації української нації та її інтеграції в європейський та світовий простір [12, с. 10].

Діяльність щодо підготовки та виховання кадрів для органів прокуратури – один з елементів її належного кадрового забезпечення. Не викликає сумніву той факт, що саме відповідне кадрове забезпечення, комплектування органів прокуратури працівниками, котрі володіють високими моральними і діловими якостями, мають високий професійний рівень, є запорукою якісного виконання завдань, поставлених перед прокуратурою. Саме люди, персонал є визначальним елементом, що впливає на якість і ефективність роботи того чи іншого органу, організації, підприємства або установи [16, с. 11].

У питаннях, пов'язаних із підготовкою кадрів для органів прокуратури, можна виділити кілька проблемних аспектів, які стосуються: статусу і відомчої приналежності закладів, що здійснюють підготовку прокурорів; підтримання належної обізнаності викладачів в актуальних проблемах прокурорської діяльності; забезпечення чіткої практичної спрямованості професійної підготовки прокурорів [19, с. 11].

Організація та діяльність органів прокуратури заснована на діяльності кожного окремого його працівника. Відповідно, компетентність та ефективність виконання покладених на них законодавством функціональних обов'язків зумовлюють рівень компетентності та якість діяльності відповідного органу прокуратури. Також впливають наявність відповідних морально-етичних та інших позитивних особистісних якостей працівників прокуратури. Забезпечення правильного добору, розстановки, професійної підготовки та виховання кадрів розглядається як ефективний засіб успішного виконання покладених на органи прокуратури завдань щодо утвердження верховенства права, зміцнення законності захисту прав і свобод людини і громадянина, суспільних та державних інтересів [6, с. 336].

Поняття «виховання» вживається переважно в педагогіці та психології та означає «виростити (дитину), впливаючи на духовний та фізичний розвиток, давши освіту, навчивши правилам поведінки». Це відбувається шляхом систематичного впливу, щоб сформувати характер, навички, вселити що-небудь у кого-небудь [13, с. 532].

Основна мета виховання – всебічний гармонійний розвиток особистості. На думку французьких письменників Е. Ренана й А. Сент-Екзюпері, питання виховання для сучасних суспільств – це питання життя і смерті, від якого залежить майбутнє. Виховання має пріоритет над освітою, створює Людину. У педагогічній науці немає чіткого однозначного визначення категорії «процес виховання» чи «виховний процес». Вихідними поняттями є «процес» і

«виховання». Процес – це зміна стану системи виховання як цілісного педагогічного явища, послідовне й поступове просування вперед заради досягнення цілей виховання, розвитку і навчання, гармонійного формування і розвитку особистості українського громадянина. Виховання – процес цілеспрямованого, систематичного формування особистості, зумовлений законами суспільного розвитку, дією багатьох об'єктивних і суб'єктивних факторів. Процес виховання – це динамічне складне педагогічне явище, яке відбувається на основі цілеспрямованого й організованого впливу вихователів, соціального середовища на розум, почуття, волю вихованця з метою формування всебічно і гармонійно розвинутої особистості.

Специфічним для процесу виховання є: цілеспрямованість; двосторонність; неперервність і тривалість; багатогранність завдань і різноманітність змісту; залежність від специфіки професійних завдань і необхідності формування громадянина України; багатство форм, методів і засобів виховного впливу; поступове виявлення результатів виховних впливів; самокеріваність [18, с. 426].

Питання підвищення ефективності діяльності органів прокуратури, у свою чергу, передбачає необхідність пошуку та обрання нових підходів до відбору, професійної підготовки, розстановки, адаптації, виховання, навчання й супроводження діяльності відповідних фахівців. Здійснення органами прокуратури України діяльності, яка спрямована на утвердження верховенства закону, зміцнення правопорядку, захист прав і свобод громадян та інтересів держави, значною мірою залежить від ефективного функціонування системи кадрового забезпечення, зокрема від належного рівня виховної роботи [15, с. 136].

Виховання прокурорських кадрів є самостійним напрямом кадрової роботи в органах прокуратури і перебуває у тісному зв'язку з добором і розстановкою кадрів. Вважаємо, що працівникам кадрової служби і керівникам органів прокуратури необхідно чітко уявляти мету і завдання виховання кадрів, форми і методи виховного впливу, а також правильно оцінювати отримані результати, наближаючи їх до сучасних умов розвитку прокуратури [17, с. 258].

Профілактично-виховна робота полягає, на думку В. Кравченка, в цілеспрямованому та системному впливі на свідомість працівників, їх психологію з метою формування у них глибоких та стійких переконань у необхідності дотримання нормативно-правових актів у службовій діяльності та правомірності поведінки у побуті [9, с. 48–49].

До основних принципів виховної роботи в органах прокуратури зараховують: законність, системність, безперервність і обов'язковість виховного процесу; різноманіття форм, методів і засобів, які використовуються для забезпечення ефективності виховання; індивідуальний підхід до формування та розвитку необхідних ділових і особистісних якостей у працівників прокуратури; об'єктивність оцінки діяльності працівників прокуратури, вимогливість та справедливість; наукову обґрунтованість [8, с. 31].

Так, ще у 1868 р. у правничій царині було зроблено психологічний акцент на вимоги до осіб, що претендували на посади прокурорів та слідчих, зокрема, такими критеріями названі особистісні властивості прокурорів і слідчих, їх психологічна здатність до слідчої діяльності та віковий ценз [4, с. 74].

Психологічна оцінка кадрів має своє історичне підґрунтя і модифікується в сучасних підходах до діяльності правоохоронних органів України, зокрема прокуратури. Необхідність психологічного виховання та оцінки кадрів прокуратури диктується специфікою прокурорської діяльності, що висуває високі вимоги до особистісних якостей прокурора [14, с. 423].

До основних завдань здійснення виховної роботи в органах прокуратури належать такі: формування в працівників прокуратури нетерпимого ставлення до злочинів, інших правопорушень, незалежно від того, ким вони були вчинені; виховання працівників у душі неухильного дотримання Конституції України та законів; формування світогляду та системи цінностей працівників прокуратури, а також професійно значущих психологічних і моральних якостей, необхідних для ефективної праці, готовності до виконання службових завдань у будь-якій обстановці; розвиток у кожного працівника позитивної мотивації до праці, прагнення до постійного досягнення високих результатів у роботі, уважного ставлення до громадян, усвідомлення особистої відповідальності за виконання службових обов'язків і завдань, що стоять перед прокуратурою України; створення умов для найбільш повної професійної самореалізації працівників органів прокуратури, розвитку їхніх здібностей і творчого потенціалу, постійного духовного та фізичного вдосконалювання, підтримки здорового способу життя; запобігання професійній деформації.

Висновки. Отже, в основу профілактики правопорушень покладається глибоке вивчення особистісних якостей прокурорських працівників, аналіз їх конкретної поведінки, прогнозування протиправних дій та їх наслідків, знання причин та умов, що можуть сприяти неправильній поведінці, вміння їх виявляти та фактично усувати [10, с. 8]. Поділяючи цю думку шанованого В. Кривобок, вважаємо за необхідне доповнити її нагальною вимогою політичної незаангажованості прокурорського працівника, а також відсутності у нього потягу до патерналізму та сумнозвісного земляцтва – байдуже, донецького чи галицького.

Результатом реалізації Концепції виховної роботи в системі органів прокуратури України має бути формування високопрофесійного особового складу прокуратури, здатного ефективно вирішувати поставлені перед органами прокуратури завдання щодо забезпечення захисту конституційних прав і свобод людини та громадянина, інтересів суспільства і держави, поліпшення соціально-психологічного клімату в службових колективах, мінімізація порушень дисципліни, підвищення рівня психолого-педагогічної підготовленості керівників органів прокуратури, підвищення якості підготовки та перепідготовки ка-

дрів, удосконалення форм і методів виховної роботи [15, с. 140]. Не заперечуючи, в принципі, наведену вище цитату сина колишнього Генерального прокурора України В.А. Пшонки, побіжно зазначимо, що від 15 лютого 2015 р. А.В. Пшонка сам оголошений у розшук – Службою безпеки України. Отже, чи не головним завданням виховної та профілактичної роботи в органах прокуратури має стати нерозривна єдність слова і діла.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Андрусь О.І. Сучасні аспекти професійної підготовки студентів у технічних університетах / О.І. Андрусь // Проблеми підготовки сучасного вчителя. – 2011. – Випуск № 4 (Ч. 2). – С. 283–294.
2. Балыхин Г.А. Управление развитием образования: организационно-экономический аспект / Г.А. Балыхин. – М.: Экономика, 2003. – 427 с.
3. Давыдов В.В. Теория развивающего обучения / В.В. Давыдов. – М.: ИНТОР, 1996. – 470 с.
4. Даневский В.П. Наше предварительное следствие: его недостатки и реформа / В.П. Даневский. – К.: Семенко Сергей, 2003. – 142 с.
5. Десятов Т.М. Сучасне наукове бачення неперервної професійної освіти: стратегія розвитку в масштабах геополітичних регіонів / Т.М. Десятов // Неперервна професійна освіта: теорія і практика. – 2002. – № 2. – С. 390.
6. Єрмаков Д.І. Роль та значення управлінсько-виховної роботи з кадровим складом органів прокуратури у формуванні їх позитивного іміджу / Д.І. Єрмаков // Форум права. – 2012. – Випуск 4. – С. 336–342.
7. Зязюн І.А. Світоглядні пріоритети педагогіки / І.А. Зязюн // Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми: зб. наук. пр.: у 2 ч. Ч. 1. Вип. 2; ред. кол.: І.А. Зязюн (голова) [та ін.]. – К.; Вінниця, 2002. – С. 10–16.
8. Кехлеров С.Г. Настольная книга прокурора / С.Г. Кехлеров. – М.: Юрайт, 2012. – 816 с.
9. Кравченко В. Профілактично-виховна робота з кадрами в органах прокуратури / В. Кравченко // Вісник прокуратури. – 2008. – № 8. – С. 48–54.
10. Кривобок В. Імідж прокурорського працівника / В.Кривобок // Вісник прокуратури. – 2003. – № 9(27). – С. 7–9.
11. Манохіна І.В. Проблема професійної підготовки фахівців соціально-педагогічної сфери в науковій літературі / І.В. Манохіна // Вісник Дніпропетровського університету ім. Альфреда Нобеля. Серія «Педагогіка та психологія». Педагогічні науки. – 2015. – Вип. 1(9). – С. 128–134.
12. Ничкало Н.Г. Неперервна професійна освіта як філософська та педагогічна категорія / Н.Г. Ничкало // Неперервна професійна освіта: теорія і практика. – 2001. – Вип. 1. – С. 9–22.
13. Ожегов С.И. Словарь русского языка: 70 000 слов / С.И. Ожегов; под ред. Н.Ю. Шведовой. – 23-е изд., испр. – М.: Рус. яз., 1990. – 917 с.
14. Озерський І.В. Використання фахових психологічних знань у виховній роботі з персоналом органів прокуратури / І.В. Озерський // Порівняльно-аналітичне право. – 2015. – Вип. № 4. – С. 422–425.
15. Пшонка А.В. Сутність виховної роботи в органах прокуратури / А.В. Пшонка // Право та державне управління. – 2013. – Випуск № 1(10). – С. 136–140.
16. Пшонка А.В. Удосконалення системи підготовки кадрів для органів прокуратури / А.В. Пшонка //

Вісник Національної академії прокуратури України. – 2013. – Випуск 1. – С. 11–16.

17. Сухонос В.В. Організація і діяльність прокуратури в Україні: історія і сучасність: [Монографія] / В.В. Сухонос. – Суми: ВТД «Університетська книга», 2004. – 348 с.

18. Ягупов В.В. Педагогіка: [Навч. посібник] / В.В. Ягупов. – К.: Либідь, 2002. – 560 с.

19. Якимчук М.К. Актуальні проблеми професійної підготовки суддів і прокурорів у аспекті європейської інтеграції України / М.К. Якимчук // Вісник Національної академії прокуратури України. – 2009. – № 3. – С. 10–15.

Кухарчук Х.І. СУТНІСТЬ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ТА ПРОФІЛАКТИЧНО-ВИХОВНОЇ РОБОТИ З КАДРАМИ В ОРГАНАХ ПРОКУРАТУРИ

У науковій статті розглянуто окремі теоретичні питання професійної підготовки прокурорських кадрів. Також проаналізовано напрям профілактично-виховної роботи, яка здійснюється керівними та контролюючими інстанціями щодо працівників прокуратури. Вказано доктринальне поняття професійної підготовки працівника прокуратури. Досліджено сутність, зміст професійної підготовки прокурора. Встановлено поняття, мету, основні завдання та концепцію профілактично-виховної роботи з кадрами органів прокуратури України.

Ключові слова: прокуратура України, професійна підготовка, профілактика, виховна робота, прокурорські кадри.

Кухарчук К.И. СУЩНОСТЬ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ ПОДГОТОВКИ И ПРОФИЛАКТИЧЕСКОЙ ВОСПИТАТЕЛЬНОЙ РАБОТЫ С КАДРАМИ В ОРГАНАХ ПРОКУРАТУРЫ

В научной статье рассмотрены отдельные теоретические вопросы профессиональной подготовки прокурорских кадров. Также проанализированы направление профилактической воспитательной работы, которая осуществляется руководящими и контролирующими инстанциями в отношении сотрудников прокуратуры. Указано доктринальное понятие профессиональной подготовки работника прокуратуры. Исследованы сущность, содержание профессиональной подготовки прокурора. Установлены понятие, цели, основные задачи и концепции профилактически-воспитательной работы с кадрами органов прокуратуры Украины.

Ключевые слова: прокуратура Украины, профессиональная подготовка, профилактика, воспитательная работа, прокурорские кадры.

Kukharchuk K.I. SATISFACTION OF PROFESSIONAL PREPARATION AND PROPHYLAXIC-EDUCATIONAL WORK WITH CAMPAIGN IN PROFESSIONAL BODIES

The article deals with some theoretical issues of professional training of prosecutors. Also analyzed is the direction of preventive and educational work, which is carried out by the governing and supervisory bodies in relation to the employees of the prosecutor's office. The doctrinal concept of professional training of the prosecutor's office is indicated. The essence, content of professional training of the prosecutor is investigated. The concept, the purpose, the main tasks and the concept of preventive-educational work with personnel of the prosecutor's office of Ukraine are established. Every employee of the prosecutor's office is an integral part of law enforcement in Ukraine. Thus, the level of professional competence and the effectiveness of the implementation of the statutory functions of the functional duties requires the prosecutor's staff to have certain moral and ethical and professional personal qualities. In order to ensure an adequate level of professional training of employees in the prosecutor's offices, a system of continuous education and advanced training is in place. The activities related to the training and education of staff for the prosecutor's office are one of the elements of its proper staffing. The organization and activities of the prosecutor's office are based on the activities of each individual employee. Accordingly, the competence and efficiency of the implementation of their functional duties imposed by them determine the level of competence and the quality of the activity of the relevant prosecutor's office. The issue of improving the efficiency of the organs of the prosecutor's office, which in turn requires the search and selection of new approaches to selection, training, placement, adaptation, education, training and support of the relevant specialists. The implementation by the prosecutor's office of Ukraine of activities aimed at establishing the rule of law, strengthening the rule of law, protecting the rights and freedoms of citizens and the interests of the state depends to a large extent on the effective functioning of the staffing system, in particular on the proper level of educational work. The basic principles of educational work in the prosecutor's office include: legality, systemicity, continuity and compulsory education process; the diversity of forms, methods and means used to ensure the efficiency of education; an individual approach to the formation and development of the necessary business and personal qualities in the prosecutor's office; the objectivity of the evaluation of the work of the prosecutor's office, demanding and fair; scientific substantiation. The need for psychological education and assessment of the prosecutor's staff is dictated by the specifics of the prosecutor's activities, which imposes high demands on the personal qualities of the prosecutor.

Key words: prosecutor's office of Ukraine, professional training, prevention, educational work, prosecutor's staff.